

K otázke - Čo nás drží nad vodou?

17. februára Slovenská samospráva Békéšskej župy mala svoje prvé tohtoročné verejné zasadnutie v čabianskej slovenskej škole. Ústrednou témou bola otázka školsťva. Zasadnutia sa zúčastnili predstavitelia slovenských škôl, učiteľky škôl a materských škôl v ktorých vyučujú slovenčinu ako predmet, slovenské samosprávy a civilné organizácie župy Békéš. Na stretnutí sa predstavilo aj Cervinus Teatrum. Po privítacích slovách predsedníčky župnej slovenskej samosprávy, Judity Krajcoviczovej predsedníčka Celostátnej slovenskej samosprávy Alžbeta Hollerová Račková už na začiatku poukázala na ten dôležitý moment, že viacerí, ktorí tam boli prítomní chodili do slovenskej školy, ale znalosť slovenského jazyka priniesli ešte z domu, čo ich aj citovo spájalo so slovenčinou a Slovákmí. Ale žiaľ práve táto generácia onedlho odíde do dôchodku. Po pani predsedníčke aj Michal Lászik, ako predseda Výchovno-vzdelávacieho výboru medzi inými poukázal na to, že je čoraz menej takých škôl, v ktorých sa vyučuje slovenčina ako predmet (v porovnaní so zmapovaním stavom opísanom v publikácii Metodického centra pred dvoma rokmi, z vtedajších 37-tich škôl dnes sa to týka iba cca 32 škôl a z 46-tich cca 40 materských škôl – dnes 2.000-2.200 žiakom vyučujú slovenčinu).

A čo k tomu mohlo viesť a môže viesť aj v budúcnosti? Je dôležité včas vnímať problémy, dostať informácie, impulzy, ktoré najviac zaťažujú dotyčných, napríklad organizovaním takýchto stretnutí. Po druhé, nie je

návaznosť v školskom systéme. A tak sa stráca tisíce žiakov, veď všetko so všetkým súvisí od najnižšieho stupňa až po vysokoškolský stupeň a pracovníkom na slovenskej poli. Ale nemožno prešmyknúť sa ani nad dôležitou vecou, nad právom véta menšinových samospráv aj v otázke prevádzkovania škôl ako aj výučby slovenčiny.

Ústrednou otázkou bola aj znalosť jazyka, pán režisér Varga z Cervinus Teatrum nadhodil myšlienku, že hoci deti v škole učia sa slovenčinu, spisovnú, na internete je dostupné slovenské slovo a možnosť nadviazania krajaných kontaktov, ale „hovorový jazyk sa nesprostredkuje“, bolo by treba slovenské vysielanie. K téme sa prihovril aj pán generálny konzul SR Štefan Daňo, poukázal na to, že považujú to za vážnu tému a informoval prítomných o doterajších pokusoch a ťažkostiach vybavenia finančných základov. Pani predsedníčka CSSM zdôraznila problematiku práva zahraničného vysielania Slovenskej televízie.

Riaditeľky slovenských škôl poukázali na kľúčové slová rodičia, kvalita výučby, výchova ako aj na myšlienku „Nech každý vykonáva, čo je jeho úlohou“ (pridám k tomu v spolupráci s ostatnými).

Ak tieto myšlienky zoberieme vážne, a „zložkami uchytiť sa“ otázka Čo nás drží nad vodou nebude otázkou ale vyhlásením.

hk

Ľudové umenie v súčasnosti

Pod týmto titulom sa otvorila výstava členky Čabianskej organizácie Slovákov, majstra ľudového umenia, Judity Ledzényiovej, ktorá kvôli chorobe už zriedka vykročí zo svojho životného prostredia z vonkajšieho obvodu mesta Čaba, ale dodnes pomôže každému dobrými radami. Ona bola tá, ktorá pri dlhodobom vedení výšivkárskoho krúžku ručne zhotovila čabiansku bábiku v kroji (teraz sa nachádza v Dome

slovenskej kultúry) uznaná kvalifikáciou, a vydala v knižnej forme svoje rozpomienky „Az út“ („Cesta“).

Radi sme čítali pozvánku, že Kultúrne stredisko Arany János organizuje výstavu z jej prác. Gratulujeme jej a ďakujeme, že dodnes trvá jej nadšenosť a snaha oboznámiť širokú verejnosť s ľudovými motívmi, naším zmaterializovaným dedičstvom.

Prajeme Vám Jutka néni všetko najlepšie do budúcnosti.

Hej Slováci

V tomto roku Stretnutie národnostných vedúcich sa spájalo so spomienkovým stretnutím z príležitosti výročia založenia Zväzu Slovákov v Maďarsku v organizovaní Alžbety Ančinovej. Základným motívom organizovania bolo to, že veľká časť vtedajších členov bolo z Dolnej zeme, z Čaby a Slovenského Komlóša, ako aj to, že Čabianska organizácia Slovákov v istom období bola aj pobočkou Zväzu.

„V roku 1973 sa slovenská komunita v Čabe združila do Slovenského klubu, ktorý pôsobil v rámci Župného osvetového centra na ulici Békési. Organizácia sa po schválení zákona o spoločovaní sa z roku 1989, s dvomi stovkami zakladajúcich členov, na čele s Matejom Šipickým, stala miestnou pobočkou Zväzu Slovákov v Maďarsku. V roku 1995 sa zaregistrovala ako samostatná civilná

organizácia (pod evidenčným číslom Pk.60.057/95/7, por. č. 1202) a o dva roky požiadala o štatút verejnoprospešnej organizácie (číslo uznesenia súdu: Pk. 60.057/1995/13). Počas tohto obdobia, od začiatku, na čele slovenskej čabianskej spoločnosti stáli dve ženy, Anna Ištvánová a Alžbeta Ančinová. Úlohu vedúceho spolku od r. 2000 popri Anke Ištvánovej plnil Michal Lásik, ale od organizácie sa nevzdialila ani pani Ančinová, ktorá pracuje za Slovákov dodnes.“ /Čabiansky kalendár 2015/.

Rozhovor sa rozprúdil, spomienok nebolo konca – prejavili sa členovia, predsedníčka Ružena Egyedová Baráneková, ako aj hostia z Ministerstva ľudských zdrojov Anton Paulik a Štefan Kraslán a predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy Alžbeta

Hollerová Račková.

Na rokovaní národností privítal 119-tich národnostných aktivistov slovenskej, rumunskej a poľskej národnosti Péter Szarvas primátor mesta, Michal Lászik predseda Čabianskej organizácie Slovákov, ako aj Štefan Daňo generálny konzul SR. Akcia bola viacpólová, okrem prednášok a príhovorov v predsieni bola výstava výšivkárskoho krúžku Rozmárín, ako aj čabianskej klobásky a napokon večer účastníci sa mohli kochať v slovenskom divadelnom predstavení Vertiga „Keď dozrel čas“ v Ibsenovej sále. Na druhý deň došlo aj k zábave na Čabianskych fašiangoch a pri odbornom vedení Juraja Anda v Múzeu Mihályja Munkácsyho pozreli si účastníci výstavu „Človek v zlate“.

red

Slovenské popoludnie

V organizovaní Slovenskej samosprávy obce Kétšoproň 08. februára v Kultúrnom dome prebiehal tradičný slovenský rodinný čajový večierok, ktorý sa začal netradične. Miestna pospolitosť, členky miestnej slovenskej samosprávy, spevokolu Horenka a primátor obce poďakovali Eteľky Rybovej za dlhoročnú obetavú prácu v prospech Slovákov. Príležitosť na to bola, že pani Rybová už na miestnej úrovni v slovenskej samospráve nezastáva funkciu, ale ako sa ona vyjadrila, vždy v srdci bude Kétšoproňankou a bude stáť pri ich spoločnosti. Pani Eteľka od októbrových volieb zastupuje Slovákov vo Valnom zhromaždení Celostátnej slovenskej samosprávy (CSSM). V programe, v ktorom sa kochali aj poprední zastupitelia Slovače, ako Alžbeta Hollerová Račková, predsedníčka CSSM, Štefan Daňo generálny konzul SR, František Zelman predseda Únie slovenských organizácií v Maďarsku a zastupitelia okolitých osád obývaných Slovákami boli žiaci miestnej školy so slovenskými hramy, tancami, spevmi od najmenších až po ôsmákov, ba vrátili sa aj bývalí študenti školy, ktorí predniesli zábavnú scénu v nárečí.

Z programu nechýbal ani folklór: zahrála citarová kapela Rosička a slovenské piesne zaspieval spevokol Horenka so sprievodom citary a harmoniky. V prestávke, kým sa porota rozhodla o najchutnejších zákusoch, v predsieni aj prítomný si ich mohli ochutnať s čajom. Po prestávke zabával tanečný súbor Komlôš obecnosť a spôsobil dobrý zážitok Kétšoproňanom.

red

Zaujímavosti

týkajúci sa Čaby, Čabänov, Slovákov

1. Gastrohra s pomenovaniami:

Klasickým slovenským domácim jedlom sú **strapačky** (s kapustou!), sú strapaté od surovo strúhaných zemiakov, ale tvar majú ako halušky. Keď na Čabe podávajú strapačky, ponúkajú (najčastejšie) halušky bez zamiešaných strúhaných surových zemiakov. Ale tradične na Čabe halušky boli z vyvalkaného cesta, pokrajáneho vo forme rezancov. Pásovite pokrajávané cesto, čo na Slovensku pomenúvajú rezancami.

Strapačky s kyslou kapustou

Suroviny na 6 porcií:

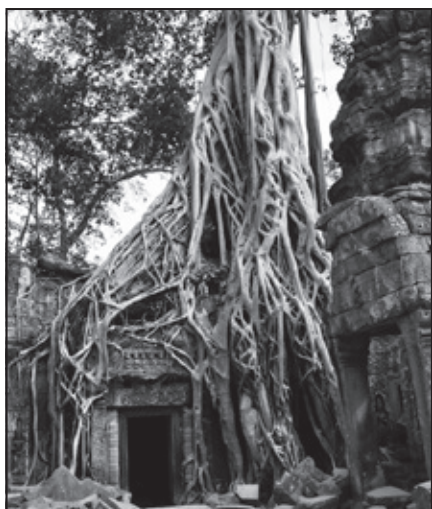
- 1000g zemiaky
- 300g hladká múka
- 150g údená slanina
- 350g kyslá kapusta
- 1ks cibuľa
- podľa chuti soľ
- trochu olej

pokračovanie na strane 4

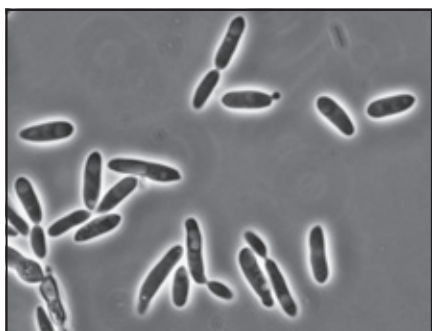
pokračovanie z 3. strany

2. Z vedy a výskumu

Čo spája pomenovanie „*Jaminaea angkoriensis*“ s obľúbeným sloganom vernosti a úcty k svojmu rodisku? Veľa, preto nemôžeme vynechať zo zaujímavostí pozoruhodné stelesnenie tohto pocitu ani v súvislosti s obvodom mesta Békešskej Čaby, Vinicami (Jamina). Významný genetik na dôchodku Matej Šipický, Slovák s čabianskymi koreňmi, sa zúčastnil výskumu v Kambodži, cieľom ktorého bolo hľadať zatiaľ nepopísané druhy mikroorganizmov v prírodnej mikroflore, ktoré môžu mať vlastnosti veľmi užitočné pre potravinársky alebo farmaceutický priemysel. Z jednej vzorky z listov z Angkor vypestoval nový druh kvasiniek, ktorý inhibuje rast niektorých plesní spôsobujúcich hnilobu. Z podrobnejšej genetickej a molekulárnobiologickej analýzy vysvitlo, že tento nový druh

Príznačný obraz na Angkor
(miesta skúmania)

Bunky kvasinky *Jaminaea*

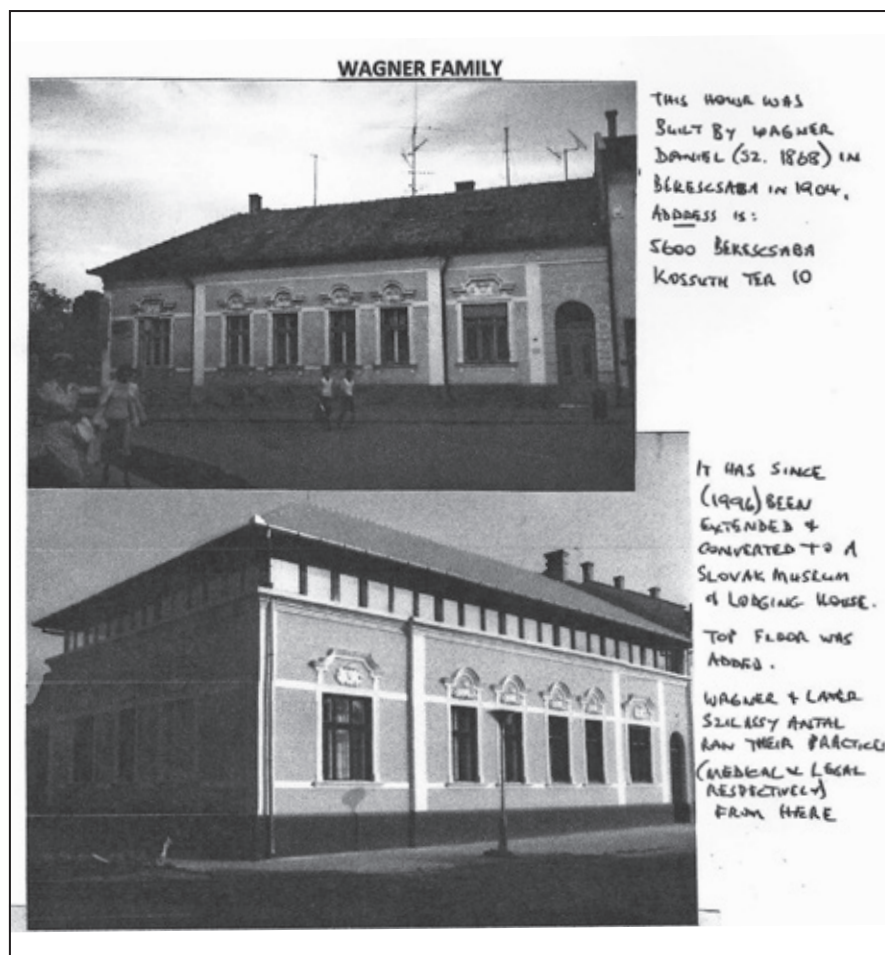
sa nedá zaradiť do žiadneho známeho rodu mikroorganizmov, takže predstavuje nielen nový druh ale aj nový rod. Autor pomenoval novú kvasinku *Jaminaea angkoriensis*, a jej vedecký popis publikoval v americkom časopise *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology*. Prvá časť latinského názvu – *Jaminaea* – je odvodená z názvu Jamina, mestskej časti Békešskej Čaby a vyjadruje autorovu úctu z svojmu rodnému mestu. (z Čabianskeho kalendára 2009)

3. Z dejín Domu slovenskej kultúry

V máji roka 2014 som sa stretla milým pánom, kto nás navštívil v Dome slovenskej kultúry. Volal sa Lovass Ferenc, pricestoval z Austrálie. Z nášho rozhovoru vysvitlo, že je vnukom tej Gabrielly, ktorá bola najstaršou dcérou Dr Dániela

Wagnera, známeho a obľúbeného lekára na Čabe, hlavného lekára verejnej nemocnice, vynálezcu lieku Wetol I (olej na ranenie). On v roku 1904 na mieste domčeka s trstenou strechou na rohu námestia dal postaviť impozantný dom, v ktorom aj praktizoval. Žili tu s rodinou 40 rokov. Tento dom so zachovaním impozantnej ornamentiky okolo okien sa stal Domom slovenskej kultúry. Pán Lovass, žijúci v Melbourne sa vrátil na pôdu svojich predkov (v tomto prípade na Čabu), skúmal dejiny svojej rodiny. Výsledok výskumu nám v auguste zdelil mailom, a doplnenú verziu v decembri preposlal poštou do Domu slovenskej kultúry. Za čo sme mu veľmi vďační! Ďalšou zaujímavosťou pre nás Slovákov môže byť aj to, s ktorými slovenskými, resp. Slováckmi obývanými obcami boli spätí členovia tejto rodiny: Banská Bystrica, Pitvaroš, Polný Berinčok, spätí s rodinami Jeszenszky a Koren.

Dom na rohu námestia Kossutha v roku 1904 a 1996

Korektnosť a pomôcka

18. februára v Dome slovenskej kultúry prebiehala vernisáž pripravená OVDI MZVaEZ SR spod rúk Dr. Gabriely Dúdekovej z Historického ústavu SAV, Bratislava a Dr. Matúša Korbu, z Klubu vojenskej histórie Beskydy, Humenné - „100. výročie 1. svetovej vojny 1914-1918“, organizovanej Slovenským inštitútom v Budapešti a Generálnym konzulátom SR v Békešskej Čabe.

Správa o výstave rýchlo rozletela v meste a so zvedavosťou sme čakali, ako bude rozpracovaná táto téma. Na pozvánke bolo značené: „Prvá svetová vojna natrvalo zmenila charakter Európy a sveta. Na troskách Osmanskej a Habsburskej ríše vznikol rad nových národných štátov. Pre Slovákov, ktorí tvorili národnostnú menšinu v uhorskej časti Habsburskej monarchie, bol výsledok Veľkej vojny priaznivý. Znamenal pre nich

prerod z pozície etnickej minority bez národných práv na štátotvorný národ v rámci novovzniknutej Československej republiky.” Po zaznení vojenských piesní v prednese Čabianskej ružičky a uvítacích slovách Štefana Daňa a Gabriela Hushegyiho, sme netrpezlivo čakali reakcie prítomných. Potešilo nás, že návštevníci hovorili o objektívnosti spracovania a pritom aj to, že slúži žiakom aj ako pomocný materiál k školskému predmetu. Výstava bola spestrená so zaujímavosťami prvej svetovej vojny ako:

- Málokto by si myslel, že v priebehu prvej svetovej vojny, popri základoch plastickej chirurgie, sa vyvinulo aj darcovstvo krvi.
- Vojaci si uctili sviatky a cez Vianoce sa nepriatelia priatelili a na fronte si vymieňovali darčeky.
- Wagner Dániel dr., hlavný lekár čabianskej mestskej nemocnice, vynálezca lieku Wetol I (olej na zranenia). Olej úspešne použili pri liečení ťažko ranených.
- Generálom bolo zakázané zúčastniť sa priamych bojov. Aj keby sa sami rozhodli, že chcú bojovať, v priamom útoku nemohli byť.
- počas prvej svetovej vojny použili prvýkrát niekoľko zbraní, ktoré sa stali známymi a dôležitými až v druhej svetovej vojne. Ako napr. lietadlá, guľomety, chemické zbrane, granáty, plameňomety a tanky, iným menom bojové vozidlá.

red

Ďalšie podujatia vo februári v čabianskom okolí

- 14.02. Slovenský batôžkový bál v Telekgerendáši
 17.02. Zasadnutie Slovenskej samosprávy župného mesta Békešská Čaba
 21.02. Stretnutie Slovákov a slovenský bál v Čabe
 Slovenský ples v Slovenskom Komlóši
 25.02. Valné zhromaždenie Spolku Slovákov v Eleku
 27-28.02. Účasť Gerendášanov a Čorvášanov na X. Klobasiáde v družobnej obci na Slovensku,

v Sládkovičove

Vystúpenie citarovej skupiny Rosička z Kétšoproňu na zabíjačke v Orosháze

- 28.02. Deň pri peci v Spoločenskom dome slovenských tradícií v Medeši

Pedagógovia z členov vyšivkárskeho krúžku Rozmarín podali svoju prihlášku na kvalifikáciu (Szentes)

Vysmiaty február

Február je mesiac mnohých tvári – už od dávnych čias sa február považuje za mesiac lásky a dokazuje to aj sviatok svätého Valentína. Zároveň je to tiež posledný mesiac zimy a často teda býva jedným z najchladnejších mesiacov v roku. Vo februári si teda užívame snehovú nádielku a plánujeme výlety na hory. My sme sa však rozhodli poodhaliť tvár februára, ktorá nie je príliš známa, o to je však zaujímavejšia. Je to totiž tiež svojim spôsobom mesiac smiechu. Možno ste to nevedeli, ale vo februári sa oslavuje niekoľko natoľko zvláštnych sviatkov, že vás to jednoducho musí rozosmiať.

Mesiac kŕmenia vtákov

Možno ste to netušili, ale v Amerike existuje Združenie pre kŕmenie vtákov. Február vyhlásilo za mesiac kŕmenia divých vtákov. Prečo? Je to posledný mesiac dlhej zimy, keď si vtáčiky zaobstarávajú potravu náročnejšie ako inokedy a preto rôzne krmítka určite privítajú. Predtým, ako sa rozhodnete krmítko umiestniť, prečítajte si zopár tipov:

- krmítko umiestnite tam, kde vtáky často vidate
- na kŕmenie sa hodia napríklad nelúpané slnečnicové semienka

Mesiac milovníkov zemiakov

Jednoducho neodoláte chrumkavej kôrke opečených zemiakov? Tak potom je február to vaše obdobie. Celý mesiac totiž patrí milovníkom zemiakov a vy si môžete užívať zaujímavé zemiakové recepty. Vedeli ste, že zemiaky pochádzajú z Južnej Ameriky a pôvodne sa v Európe považovali za potravinu vhodnú iba pre ošipané? Ešte predtým, ako si vybojovali svoje miesto ako plnohodnotná a zdravá potravina, zopár ľudí na to dokonca doplatilo životom. Samotný zemiak totiž podobne ako mrkva rastie pod zemou, a nad ňou má len zelené výhonky, ktoré sú jedovaté. Do niektorých oblastí Európy sa však zemiaky dostali bez „vysvetlenia“ a tak ľudia za jedlú považovali práve nadzemnú časť rastliny.

Recept mesiaca: Zemiaky rozrežte na polovicu a naneste na ne zmes olivového oleja, soli, čierneho korenia, rozmarínu a cesnaku. Pečte asi 40 minút, približne v polovici ich otočte. Pre maškrtníkov – na posledných niekoľko minút pečenia pridajte na zemiaky plátky syra.

Mesiac vracania nákupných vozíkov

Vidíte ich často tam, kde by vôbec byť nemali – na parkoviskách, pri cestách a na sídliskách. Vo februári sa všetky

nákupné vozíky chcú vrátiť do obchodov, teda tam, kam patria. Bývate blízko obchodu a našli ste vozík? Zoberte ho naspäť. Ak neviete, kam vozík patrí, pozrite sa na jeho madlo – často tam nájdete číslo, na ktoré môžete zavolať a vysvetliť, že ste našli stratený vozík a uviesť, kde sa nachádza.

Deň žuvačky

V Amerike oslavujú 3. februára deň žuvačiek. V školách sa organizujú zábavné programy a peniaze za zakúpené balenia sa posielajú charite. Na Slovensku síce taký sviatok zatiaľ nemáme, ani to vám však nemôže zabrániť usporiadať s priateľmi súťaž o najväčšiu nafúknutú žuvačkovú bublinu.

Deň čítania vo vani

9. február je dňom všetkých priaznivcov horúcej vody s penou a knižkou v ruke, je to totiž deň čítania vo vani. Akú knihu ste si vybrali? Výborne sa zabavíte trebárs so Stopárovým sprievodcom galaxiou, dospelých aj deti poteší tiež Alenka v krajine zázrakov.

zdroj: www.jojo.cz/sk/deti/clanok

Mesačník Slovákov Békéscsaba a okolia

Vydavateľ: Čabianska organizácia Slovákov
 Za vydávanie zodpovedajú predseda ČOS Michal Lásik
 a konateľka Hajnalka Krajcovicsová
 (redaktorka Čabäna)
 Adresa redakcie:
 Dom slovenskej kultúry
 5600 Békéscsaba, Námestie Kossutha 10
 Tel., fax: (66) 321-771, (66) 441-750
www.slovak.hu
 E-mail: szlovakhaz@gmail.com
 Fotografie: Redakcia
 Sadzba, grafická úprava, tlačiareň:
 Progresszív Nyomda Kft.,
 Békéscsaba, Erkel u. 2.
 Náš mesačník vychádza bezplatne,
 v náklade 500 výtlačkov, s finančnou podporou
 Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí
 ISSN 1588-3256

Obraciame sa k daňujúcim občanom našej národnosti, ktorí sympatizujú s cieľom a činnosťou našich skupín a inštitúcií, **aby venovali 1% svojej dane** na ich podporu.

Adófizető állampolgárainkhoz és mindazokhoz fordulunk felhívásunkkal, akik egyesületeink, csoportjaink és intézményeink céljaival és tevékenységével szimpatizálnak, hogy **támogassák azokat adójuk 1%-val.**

Čabianska organizácia Slovákov

Csabai Szlovákok Szervezete

Daňové číslo: 19059772-1-04